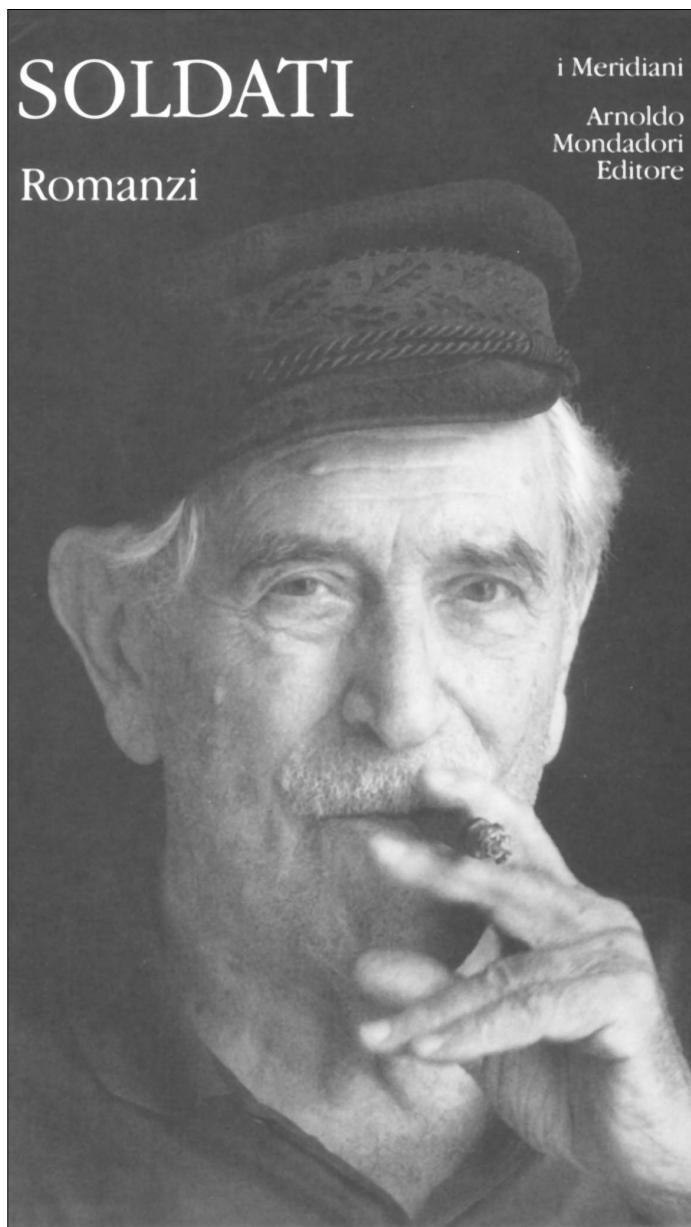

Mario Soldati a cento anni dalla nascita

L'America come ragione di vita

Mario Soldati születésének századik évfordulója

Amerika: az életem célja és értelme

November 17-én volt az olasz kultúra egyik legizgalmasabb és legjellegzetesebb alakja, Mario Soldati születésének centenáriuma. Miközben a Mondadori Kiadó úgy emlékezik az íróra, hogy a Meridián sorozatban jelenteti meg regényeit, lapunk azt az interjút közli, melyet az író 1980-ban adott a rádióknak Pescarában akkor, amikor az irodalmi tárcáiért neki ítélte Flaiano Díjat átvette.

Mario Soldati, regényíró, rendező, művészetkritikus, irodalomkritikus, tárcáíró és még sok minden más. Melyik ezek közül, mely a legközelebb áll Önhöz?

Mindenek előtt azt kell mondanom, hogy míg a rendező és az író tevékenysége között valóban van valamiféle különbség, addig a többi lényegében egyből fakad, éppenséggel mindegyik műfaj az írói munkára vezethető vissza. Ha már eltérésről beszélünk, ez legfeljebb olyan különbségként fogható fel, mint amikor az egyik kerékpáros kötött pályán, a másik pedig országúton teker, de azért mindketten kerékpárosok. Egyszer regényt ír az ember, máskor novellát, aztán megint máskor tárcát, vagy esszét aszerint, hogy éppen mi az, ami érdekli, mit akar elmondani, mi ihlette a mondanivalóját, valójában azonban mindig ugyanazok a tevékenységnek más-más oldalairól van szó.

Ha jól tudom, drámaírással kezdte irodalmi pályafutását, nevezetesen „Pilátus” címmel írt darabot, ha nem tévedek 1924-ben ...

Fiatal srác voltam, úgy 17-18 éves lehettem. Ez egy olyan katolikus dolog volt, a Szalezianusokkal kapcsolatos, egy kicsit olyan viccféle.

Mario Soldati költő is. Gyakran ír verseket?

Igen, írok verseket is. Nem gyakran, de írok. Egy kötetet is csináltam belőlük „Dalok” címmel, mert tényleg olyan szonson-szerű versekről van szó. De nem vagyok komoly költő abban az értelemben, hogy én csak a magam szórakoztatására írok verseket minden komolyabb cél nélkül. Nagyon jól tudom, hogy nem vagyok született, kiválasztott költő.

Minden művében van egy visszatérő motívum: Amerika, az „amerikai mítosz”... Mondhatjuk azt, hogy az Ön számára Amerika ma is maga a mítosz?

Igen, ez így van, mint sok más ember esetében is. Most például itt vagyunk Abruzzóban, és nyugodtan mondhatjuk, hogy Abruzzó is Amerika egy része, vagy fordítva, Amerika egy része Abruzzónak: nincs olyan család ebben a régióban, melynek ne lennének rokonai Amerikában. Vagyis az abruzzóiak nagyon is amerikaiak...

Irodalmi szempontból az Ön Amerika-képe (kezdve az Amerika, első szerelmem című művével) nagyon eltérő például Cecchi, Vittorini, Pavese, vagy Piovene

Ricorre il 17 novembre il centenario della nascita di Mario Soldati, uno degli intellettuali più vivaci e più rappresentativi della cultura italiana del Novecento. Mentre Mondadori dedica ai suoi romanzi un Meridiano, ottimamente curato da Bruno Falchetto, lo ricordiamo nella nostra rivista riproponendo questa intervista realizzata per la radio nel 1980, quando Soldati ricevette a Pescara il Premio Flaiano per l'elzeviro.

Mario Soldati, romanziere, regista, critico d'arte, critico letterario, elzevirista, e numerose altre cose. A quale delle sue attività si sente più legato?

Intanto vorrei dire che se tra il regista e lo scrittore c'è una certa differenza, tutte le altre, in definitiva, si riducono a una sola, a quella dello scrittore appunto. Tutt'al più ci può essere la differenza che c'è tra un ciclista che va in pista e un ciclista che va sulla strada, ma sempre ciclista è. Uno scrive un romanzo, poi scrive una novella, poi scrive un elzeviro o un saggio, secondo quelli che sono i suoi interessi, quello che vuole dire, quello che è ispirato a dire: sono modi diversi, misure diverse della stessa attività. Venendo alla sua domanda devo dire che mi è molto difficile rispondere perché tutto quello che ho fatto l'ho fatto con molta passione: ogni cosa occupa un posto importante nella mia vita.

Lei mi pare abbia incominciato scrivendo un dramma, "Pilato", uscito nel '24, se non vado errato ...

Ero ragazzo, avrò avuto 17-18 anni. Era una cosa cattolica, dei Salesiani, una cosa un po' scherzosa.

Mario Soldati è anche un poeta. Scrive spesso poesie?

Sì, ne scrivo. Ogni tanto, ma ne scrivo. Ho fatto anche un libro che ho intitolato Canzonette perché, in verità, sono delle canzonette. Non sono un poeta serio nel senso che io le poesie le scrivo tanto per divertirmi, senza pretese. So benissimo di non essere un poeta di elezione.

In tutte le sue opere c'è sempre un motivo ricorrente, l'America, il "mito americano" ... Si può dire che per lei continui ancora questo mito?

Continua, come del resto per molti. Adesso, per esempio, siamo in Abruzzo e possiamo ben dire che l'Abruzzo è una parte dell'America, o, viceversa l'America è una parte dell'Abruzzo:

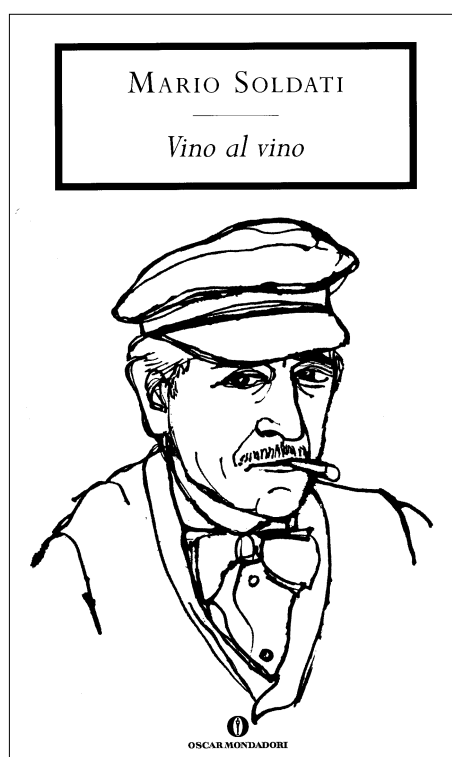
Amerika-ábrázolásától. Minek tulajdonítható ez a különbözöség?

A legnagyobb különbség az, hogy én azért mentem Amerikába, hogy amerikai állampolgár legyek, minden áron emigrálni akartam, de ez különféle események, privát okok miatt nem sikerült. Az „Amerika, első szerelmem” abban különbözik minden más Amerikáról írt könyvtől, hogy azokat olasz irodalmárok, írók, újságírók írták Amerikáról. Nekem Amerika az életem egy része. Két feleségem volt, egy amerikai és egy olasz. Hat gyermekem született, három amerikai, három olasz. Az első feleségem, az amerikai, származását tekintve angolszász és német.

Tehát, a többi íróval összehasonlítva számomra Amerika nem pusztán irodalmi, vagy újságírói téma, hanem az életem értelme, célja. Mint annyi abruzzói paraszt fiának, kik az éhezés kényszere elől menekülve vándoroltak ki Amerikába.

Mikor elhatároztam, hogy Amerikába megyek, itthon fasiszmus volt, Olaszországban nem találtam munkát. Bölcsészettől diplomáztam, pályázatokat nyertem, de nem voltam fasiszta, így aztán nem is kaptam meg az állásokat. Lehettem volna tanár, újságíró, vagy csinálhattam volna karriert a Szépművészeti Múzeum Főintendatúráján is, de nem volt párttagsági könyvem. Ezért döntöttem úgy, hogy Amerikába megyek, ezért akartam amerikai állampolgár lenni.

Aztán jött a mozi, és úgy tün-

non c'è famiglia in questa regione che non abbia parenti in America. Sono molto americani gli abruzzesi ...

A livello letterario la sua visione dell'America (a partire da America primo amore) è molto diversa da quella, per esempio, dei Cecchi, dei Vittorini, dei Pavese, dei Piovene. A che cosa si deve questa diversità?

La grande diversità è che io sono andato in America per diventare cittadino americano, volevo emigrare ad ogni costo e non ci sono riuscito per delle vicende particolari, mie private. La differenza di *America primo amore* nei riguardi di tutti gli altri libri che sono stati scritti sull'America è che gli altri sono libri di letterati, di scrittori, di giornalisti italiani che parlano dell'America. Per me, è un pezzo di vita. Io ho avuto due mogli, una americana e una italiana. E sei figli, tre americani e tre italiani. La prima moglie era americana, di origine anglosassone e tedesca.

Quindi la differenza con gli altri scrittori è che per me l'America non è un tema letterario o giornalistico, ma una ragione di vita. Come per tanti figli di contadini abruzzesi che per fame furono costretti ad emigrare.

Quando io decisi di andare in America c'era il fascismo e non potevo lavorare in Italia. Ero laureato in lettere, avevo vinto dei concorsi, ma non ero fascista e non mi facevano lavorare. Avrei potuto fare il professore, o il giornalista, o la carriera di Sovrintendente alle Belle Arti, ma non avevo la tessera del partito. Ecco perché decisi di andare in America, ecco perché volevo diventare cittadino americano.

Poi è venuto il cinema e nel cinema mi pare abbia avuto qualche possibilità.

Con il cinema, certo, era diverso. Perché il partito fascista poteva facilmente controllare il prodotto. Infatti venivano controllati scrupolosamente i soggetti e le sceneggiature. Se c'era qualcosa che poteva dare fastidio al regime se ne accorgevano subito.

Nel cinema ho potuto lavorare durante il fascismo, ma senza mai prendere responsabilità in prima persona. Quando poi ho incominciato a fare il regista il fascismo per fortuna non c'era più.

Per quale sua opera Mario Soldati vorrebbe essere ricordato?

Come si fa a sapere questo. È molto difficile. Uno crede di essere importante in una cosa e invece è importante in un'altra. Il caso famoso della storia della letteratura è quello di Petrarca che credeva di avere acquistato la gloria con il suo poema latino sull'Africa e invece sono state le poesie del Canzoniere italiano ad imporlo all'immortalità. Come si fa a sapere ciò che continua e ciò che non continua.

Se ora dovesse lanciare un messaggio al mondo cosa direbbe?

Il messaggio che vorrei lanciare è che mi sembra che gli uomini abbiano dimenticato che per costruire l'avvenire bisogna aver guardato molto bene nel passato, in tutti i sensi, sia per rifiutare un certo passato, sia per modificarlo. Per fare questo bisogna avere una coscienza estrema del presente. Ma non si può, come molti, troppi fanno, cercare di essere solo alla moda e non accorgersi di ripetere motivi vecchi e decrepiti.

a cura di Dante Marianacci

For the centenary of Mario Soldati's birth, we publish an interview the writer gave in Pescara in 1980 on the occasion of the Flaiano Prize. Here we find the reason for that "American myth" which often recurs in his writing: He couldn't work in Italy because he wasn't a fascist, and — instead of accepting a Fascist Party membership card — he chose to emigrate and to become an American citizen. For Soldati, therefore, unlike such other contemporary Italian writers as Vittorini and Pavese, America wasn't simply a literary or journalistic idea, but rather an integral part of his life.

nik nekom, hogy a filmgyártásban adódott is némi lehetősége.

A mozival kapcsolatban, hát igen, ott más volt a helyzet. Itt a fasiszta párt könnyűszerrel ellenőrzése alatt tarthatta a „produktumot”. És valóban, nagy alaposággal ellenőrizték a forgatókönyveket, a témákat, mindent. Ha volt valami rendszerellenes, valami, ami zavarta a rezsimet, azt azonnal észrevették.

A filmgyártásban volt munkalehetőségem, de soha nem lehettem személyesen felelős valamiért. Amikor később rendezőként kezdtem dolgozni, szerencsére, a faszizmusról már múlt időben lehetett beszélni.

Melyik lenne az a mű, melyről Mario Soldati híres szeretne lenni?

Hogy tudhatnám ezt? Nagyon nehéz kérdés. Van, hogy úgy hisszük, fontosat alkotunk egy területen, aztán kiderül, hogy egy másik területen végzett munkánk mégis csak fontosabb. Az irodalom történetének egyik híres példája Petrarca esete, aki azt hitte, hogy a latinul Afrikáról írt elbeszélő költeményével szerzi meg magának az irodalmi dicsőséget, pedig végül az olaszul írt verseinek, szonettjeinek köszönheti halhatatlanságát. Ki tudja megmondani, mi az, aminek van, és mi az, aminek nincs utóélete, jövője.

Ha valamilyen üzenetet kellene küldenie a világnak, mit mondana?

Az én üzenetemet az motiválná, hogy érzésem szerint az emberek elfelejtették, hogy a jövő építéséhez a múltat nagyon jól kell ismerni. Minden szempontból jól kell ismerni azért, hogy a múlt bizonyos részait el tudjuk utasítani, vagy más részeit módosítva bár, de folytatni lehet. Hogy ezt tudjuk tenni, mérhetetlen felelősséget kell éreznünk a jelen iránt. De nem úgy, hogy kizárólag a mindenkori divatnak akarunk megfelelni, mint azt sokan teszik, és közben nem vesszük észre, hogy lényegében ösdi, lejárt, már régen szét pattant húrokat pengetünk.

Szerkesztette Dante Marianacci

